

REFLEXIONS A L'ENTORN DE L'EDUCACIÓ FÍSICA I LA REFORMA EDUCATIVA

Francesc Imbernon,
Departament de Didàctica i Organització Escolar
de la Universitat de Barcelona.

Moltes vegades no és únicament el currículum establert i la seva estructura oficial que desenvolupa o no la importància d'una àrea, ja sigui pel nombre d'hores o de professors que s'hi dediquen o per la seva suposada o històrica aportació científica, sinó que en un desenvolupament curricular obert, els professors són els que a vegades determinen les característiques d'una àrea i la posició que aquesta ocupa en el currículum, ja que tenen la possibilitat d'escollir el tractament didàctic d'aquesta i també d'establir els mecanismes de selecció i seqüenciació de continguts i objectius.

Hem d'estar convençuts que els avenços recents en l'articulació de l'Educació Física com a "camp d'estudi" actualment estan prou ben establerts perquè sigui considerada com una àrea d'interès acadèmic i mereixedora d'estudi per ella mateixa.

L'Educació Física és una àrea que és possible de justificar sobre una base instrumental, però actualment podem mostrar que també compleix altres objectius educatius. L'Educació Física ha d'ajudar els alumnes no únicament a desenvolupar-se en habilitats i destreses bàsiques motrius sinó en el desenvolupament sensorial, control tònic, coneixement del propi cos, desenvolupament de l'equilibri i to postural, coordinació motriu i organització de l'espai i del temps. Aquest treball permet els alumnes un coneixement més gran d'ells mateixos i els possibilita una millor relació amb els altres i amb el medi.

És el professorat el que pot fer que les activitats de l'Educació Física siguin una part valorada i constituent de la cultura i, per tant, necessària per educar "persones".

Aquesta tasca professional del professorat d'Educació Física comporta dues menes d'actituds en la seva tasca docent: un de general, que s'emmarca dins d'un procés global que és la seva actitud mitjançant les paraules, els comportaments i l'ambient que estableix i també amb la seva integració plena al claustre del centre on treballa (i, per tant, participa amb tot el col·lectiu del professors i professores); i una actitud específica, que és la que assumeix com a procés profund dins de la seva especialitat i

per la qual constantment recerca nous materials i nous processos didàctics específics (de treball més intern de Cicle, Seminari o Departament).

Per arribar a aquestes fites, l'educació física ha de superar diversos obstacles que es converteixen en obstacles "curriculars" i vénen donats per aspectes educatius i no educatius.

En els aspectes no educatius tenim les connotacions històriques d'aquesta matèria producte d'èpoques determinades on es confonia l'Educació Física amb la preparació pseudo-militar o de caire únicament esportivo-competitiu o també per un concepte místic de "castigar" la part material del cos que podria generar processos "pecaminosos".

En els aspectes educatius tenim la consideració d'una matèria no "intel·lectual" (dicotomia real entre mental i física) i, per tant, complementària a l'"acumulació de sabers". En un concepte curricular segons el qual l'ensenyament s'adreça al cap de l'alumne i oblida el cos com a eina d'aprenentatge personal, cultural i social. Aquesta connotació es converteix amb un veritable obstacle educatiu.

Els canvis històrics i educatius han anat diluint aquests conceptes i és a partir de la reforma que enceta la LOGSE que hauríem de situar l'Educació Física en el lloc que li correspon, que no és un altre que la igualtat total amb les altres àrees del currículum i introduir-nos en un canvi conceptual i metodològic de l'àrea.

L'Educació Física a la LOGSE. La normativa

Si fem la lectura detinguda de la LOGSE trobaríem legalment aquest canvi conceptual respecte a la important tasca de l'àrea de l'Educació Física.

D'una banda trobem principis generals:

- "L'objectiu primer i fonamental de l'educació és el de proporcionar als nens i nenes, als joves d'un i d'altre

sexe una formació plena que els permeti conformar la seva identitat pròpia i essencial (...)" (Preàmbul).

- "El Sistema educatiu (...) s'orientarà:
 - a. al ple desenvolupament de la personalitat de l'alumne" (article 1).
- I d'altra banda, principis específics per a l'educació secundària i el batxillerat:
 - "L'educació secundària obligatòria (i el batxillerat) contribuirà a desenvolupar en els alumnes les capacitats següents: (...)
 - b. Utilitzar l'Educació Física i l'esport per afavorir el desenvolupament personal" (articles 19 i 20).
 - "Seran àrees de coneixement obligatòries en aquesta etapa (Educació Secundària Obligatòria) les següents: (...)
 - c. Educació física" (article 25). En el Batxillerat diu que serà matèria comuna (article 27.4).

Què representa en la pràctica esportiva aquest canvi?

En principi establir la possibilitat d'aprofundir teòricament aquest àmbit d'ensenyament per poder fer una pràctica millor mitjançant la reflexió d'aquesta pràctica i adequar-la al context específic on es desenvolupa l'ensenyament.

Un exemple seria el debat, avui vigent, entre diversos autors que prefereixen parlar de "moviment" en lloc d'Educació Física i el justifiquen primer perquè el dualisme mental/físic ha de ser superat i també perquè la primera dimensió del moviment, "a prop de", s'interessa pel desenvolupament d'un coneixement de base disciplinària i una comprensió de les activitats físiques ja que són en si mateixes d'interès i valor. La segona dimensió del moviment, "a través de", s'interessa per la utilització d'instrumental en les activitats físiques per a l'assoliment d'uns objectius educatius diferents d'altres àrees, com també d'altres objectius complementaris. La tercera dimensió del moviment, "en", s'interessa per la iniciació dels alumnes en una família culturalment valorada de tasques físiques, per arribar a "saber com" participar en aquestes tasques, interessar-se per elles i gaudir pel que són (Arnold, 1990).

La discussió teòrica ha d'augmentar per millorar la pràctica i és un moment oportú ja que ningú no dubta que existeix una relació important entre la vida física d'una persona i el desenvolupament i la formació del seu caràcter.

L'Educació Física proporciona un coneixement teòric, pràctica i una conducta social (avui dia es parla molt de moral). S'interessa per la persona en la seva plena constitució, les seves creences, actituds i conductes. L'Educació Física ha d'ajudar l'individu en la seva autoformació tant dins com fora de l'activitat.

Trobem, des del nostre punt de vista, diversos aspectes a

analitzar sobre la introducció d'aquest camp del saber de forma "normalitzada" en els currículum educatius:

- a) L'Educació Física com una àrea de tractament normal en els centres docents (en els diversos àmbits: organitzatiu, administratiu, didàctic, etc.). Això implica introduir la discussió i les propostes educatives de l'àrea en el disseny, l'elaboració i la configuració del projecte educatiu del centre. També en l'obligada coordinació d'aquesta àrea amb el professorat d'altres àrees.
- b) L'elaboració d'un projecte curricular d'àrea i la participació en el projecte curricular del centre. L'Educació Física ha d'intervenir en treballs interdisciplinaris, participar de la coherència de l'assoliment d'uns objectius de l'etapa, etc.
- c) L'elaboració de programacions i crèdits comuns on s'articulin de forma coherent els continguts, els objectius didàctics, les activitats, els materials curriculars i les activitats d'avaluació.
Assumir com les altres àrees la rigorositat de la programació de l'activitat d'ensenyament-aprenentatge. Programar ens ajudarà a eliminar l'atzar i la improvisació, ens obligarà a analitzar una temporalització i una sistematització més adequada a les característiques culturals i ambientals del context.
- d) La possibilitat d'ofertar crèdits optatius i variables a l'educació secundària de forma interdisciplinària amb altres àrees del currículum.

L'Educació Física és una àrea curricular que com totes les altres ha de respondre les preguntes següents: "Què ensenyem?" —ens ajudarà a organitzar-nos—; "Com ensenyar?" —com estructurarem les experiències d'aprenentatge en la pràctica educativa—; "Què, quan i com avaluar?" —ens ajudarà a analitzar tots els processos i resultats que intervenen en la tasca professional—.

Sense oblidar que en el currículum actual hi ha dos conceptes molt importants a tenir en compte: l'autonomia i l'adequació al context. En l'Educació Física, com a àrea "normalitzada", no es poden oblidar aquestes conquestes tan importants de la reforma actual.

BIBLIOGRAFIA

- ARNOLD, P.J. *Educación física, movimiento y currículum*. Morata/MEC, Madrid, 1990.
- BANTULA, J.; BUSTO, C. i CARRANZA, M. *11 propostes per a l'Educació física*. Graó, Barcelona, 1990.
- PARLEBAS, P. *Perspectivas para una educación física moderna*. Junta de Andalucía, Màlaga, 1987.
- SÁNCHEZ BAÑUELOS, F. *Bases para una didáctica de la educación física y el deporte*. Gymnos, Madrid, 1986.